

Forum for
utvikling og miljø

DISKUSJONSNOTAT

Nr. 3
24. april
2020

ForUMs diskusjonsnotater er ment som bakgrunnsinformasjon og kunnskapsgrunnlag for diskusjon. Notatet står for forfatterens regning og reflekterer ikke nødvendigvis vedtatt politikk eller ForUMs synspunkter.

Korona og 2030-agendaen

Konsekvenser for sivilsamfunnets handlingsrom (shrinking space) og ingen skal etterlates (LNOB)

Koronapandemien har stor påvirkning på arbeidet med å nå FNs bærekraftsmål innen 2030. I dette diskusjonsnotatet diskuteres koronakrisens innvirkning på sivilsamfunnets handlingsrom og på Agenda 2030s prinsipp om at ingen skal utelates. Diskusjonsnotatet presenterer også en tabell om hvordan alle FNs 17 bærekraftsmål påvirkes av koronakrisen.

Av Tonje Merete Viken, seniorrådgiver i Conow

Vi ser i dag en global tendens til økende restriksjoner, mistenkeliggjøring og direkte motarbeiding av sivilsamfunnsorganisasjoner. Det blir viktig å sikre at akutte humanitære behov ikke overskygger det langsiktige arbeidet for politiske rettigheter, omfordeling og fattigdomsbekjempelse.

«In this time of crisis, we face two particularly important choices. The first is between totalitarian surveillance and citizen empowerment.» Sitatet er fra et essay av Yuval Noah Harari i Financial Times.¹ Harari siktet først og fremst til de politiske implikasjonene av teknologiske nyvinninger og hva slags informasjon det blir mulig å hente inn gjennom mobilen. Men sitatet er relevant for flere trender som vil påvirke sivilsamfunnets handlingsrom i tiden under korona – og trolig også etter. Et åpent sivilsamfunn spiller en sentral rolle for å motvirke undertrykking og anti-demokratiske tendenser. Vi ser i

dag en global tendens til økende restriksjoner, mistenkeliggjøring og direkte motarbeiding av sivilsamfunnsorganisasjoner. Det blir viktig å sikre at dette arbeidet ikke nedprioriteres til fordel for mer mer akutte behov.

Følgende er ikke ment å være en uttømmende oversikt over konsekvensene av korona. Observasjonene her er gjort på systematiske søk i følgende utvalgte kilder: Prio.no, Financial Times, Aftenposten, Agenda Magasin, Bistandsaktuelt, Amnesty, Oxfam, Economist, Klassekampen, Dagens Næringsliv, New York Times, The New Humanitarian, Nupi og Al Jazeera. Søkeperioden er fra januar 2020 fram til 14. april 2020. Selv om teksten står for min regning, har jeg forsøkt å trekke på tidligere briefere og vedtatt ForUM-politikk.

En grundigere analyse vil kreve mer tid. Dette notatet er en hastebestilling som er ment å skulle peke på noen diskusjoner som blir viktige å ta fremover. Den inneholder også en tabell med en stikkordsmessig oversikt over hvilke konsekvenser korona har på hvert enkelt bærekraftsmål.

Bakgrunnsartikler:

<https://www.amnesty.org/en/get-involved/take-action/coronavirus-end-censorship-in-china/>
<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/03/colombia-medidas-contra-covid19-desatender-proteccion-personas-defensoras/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/tiltak-mot-korona-covid-19-i-afrikanske-land-liste/>
<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/utsyn-beate-thoresen-om-sivilsamfunnet-og-korona/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/siste-nytt-om-pandemien-og-utvikling-0504/>
<https://agendamagasin.no/kommentarer/fem-konsekvenser-koronakrisen/>

Korona og sivilsamfunnets handlingsrom:

Teknologiske sprang og svekket personvern: Personvernet er under press som resultat av teknologiske nyvinninger. Dette kan i sin tur både muliggjøre og medføre forsterket og vedvarende overvåking av befolkningen.² Samtidig er SDG 9 om innovasjon og infrastruktur et bærekraftsmål i seg selv. Debatter knyttet til personvern, eierskap av informasjon og åpne kildekoder og kunnskapsoverføring versus sikkerhetsutfordringer knyttet til hacking vil bli viktige å følge med på.

Menneskerettighetene er under press i en rekke land. Det blir viktig å sikre at de ikke svekkes ytterligere som resultat av korona. Foto: Ytu Laura Tambien

Autoritære tendenser forsterkes: Myndigheter i mange land har innført ulike typer unntakstilstand eller kriselover, og dermed skaffet seg vide fullmakter. Mange steder har politiet og militæret satt inn for å kontrollere befolkningen.³ Historien viser at unntakstilstander kan bestå i tiår etter at krisen som utløste dem, var over.

Svekkede faglige rettigheter: Korona påvirker både tilbudssiden (produksjon av varer og tjenester) og etterspørselssiden (forbruk og investeringer). Dette vil få konsekvenser for faglige rettigheter.⁴ Gitt at fagforeninger allerede var truet av innskrenket handlingsrom, bør ForUM legge økt press på kravet om politisk og økonomisk støtte til fagforeninger som en viktig del av sivilsamfunnet. Dette kan med fordel sees i sammenheng med arbeidet for en menneskerettighetslov for næringslivet. I en ForUM-brief om SDG 16 om fredelige samfunn heter det at: "Næringslivsaktører kan være viktige pådrivere for utvikling, men det er en reell utfordring at næringslivsinteresser kan komme i konflikt med menneskerettighetene. Norske myndigheter må styrke systemene og sikre mer kompetanse og ressurser for å gjøre næringslivet i stand til å ivareta menneskerettighetene."⁵

Restriksjoner på mobilitet og sosialt samvær:

Smittehensyn gjør at forsamlingsretten ikke lar seg gjennomføre. Det blir vanskeligere å møtes, samsnakke seg og diskutere.

Uoversiktlig landskap: Allerede før korona foregikk omfattende forfølgelser, kriminalisering og drap på miljø- og menneskerettighetsforsvarere. I tillegg kan organisasjoner og nettverk som driver i opposisjon til myndighetene, kan mer eller mindre berettighet havne på nasjonale og internasjonale terrornettverk. Det er ikke uvanlig at slike organisasjoner driver utstrakt sosiale tjenester som skoler og barnehager.

Særlig i byene kan implementering måtte foregå i partnerskap med lokale organisasjoner som står i opposisjon til nasjonale myndigheter.⁶ Til sammen skaper dette et

uoversiktlig landskap der det kan bli krevende å velge samarbeidspartnere.

Mindre økonomisk handlingsrom: Bærekraftsmålene kan ikke nås uten aktive sivilsamfunn som pådrivere og vaktbikkjer. Det har lenge vært en tendens mot vridning av bistand mot tjenesteyting framfor politiske rettighetsarbeid. Samtidig vet vi at sivilsamfunn som jobber for menneskerettigheter og miljø er under press i mange deler av verden.⁷ Nå som både giverland og mottakerland risikerer sterkt svekkede inntekter, er det fare for at denne trenden forsterkes – særlig fordi korona er i ferd med å få akutte humanitære konsekvenser. Det kan bli krevende å sikre en fortsatt høy støtte til policy- og talsmannsarbeid.

I ForUMs brief om fredelige samfunn heter det at: "Ved å styrke demokratiske institusjoner i land som mottar bistand fra det internasjonale samfunnet kan man sikre en vedvarende utvikling som til slutt eies av staten selv. For å sørge for at alle prioriteringer og investeringer er bærekraftige, må man styrke og bistå staten med å bygge egne institusjoner."⁸ For ForUMs arbeid betyr dette at arbeidet mot skatteflukt blir viktigere enn noen sinne dersom det skal være mulig å finansiere det videre arbeidet med bærekraftsmålene. Det samme gjelder arbeidet med å få på plass skattesystemer med en klar fordelingsprofil.

Økt konfliktnivå: I ForUMs brief om likhet og ulikhet heter det at: "I samfunn med høy ulikhet, er det vanskelig å oppnå tillit både til politiske myndigheter og systemer, og det er liten grad av tillit mellom innbyggerne. Det påvirker igjen oppslutningen om fellesskapet og velferds-systemene. Ulikhet kan bidra til sosial usikkerhet, fremmedfrykt og økt konfliktnivå."⁹

Koronakrisen kan tvinge fram enkle løsninger på komplekse problemer. Dette kan høyrepopulistiske og voldelige grupperinger og bidra stigmatisering av svake grupper. Det formelle arbeidet med pågående

fredsprosesser blir enda vanskelig. Samtidig ser vi at flere opprørsbevegelser har inngått våpenhviler og indikert vilje til samarbeid.

Økt konflikt bidrar til å svekke menneskerettighetene, samtidig som det vanskeliggjør menneskerettighetsarbeid. Tillit er både en forutsetning for og et resultat av et velfungerende og inkluderende demokrati med bred folkelig deltagelse. Tilliten i et samfunn er tett knyttet til at det ikke eksisterer høy ulikhet. SDG 16 må derfor sees i tett sammenheng med SDG 10 om å redusere ulikhet og SDG 8 om anstendig arbeid. Offentlige velferdstjenester finansiert av et omfordelende skattesystem er et effektivt verktøy for å motvirke ulikhet og konflikt og muliggjøre bred deltagelse i politiske prosesser.¹⁰

Økt fattigdom og større forskjeller: Oxfam anslår at en halv milliard mennesker kan bli skjøvet ut i fattigdom som resultat av Korona. Videre mener de at kampen mot fattigdom kan bli satt 10-30 år tilbake i tid.¹¹ Resultatet kan bli at flere faller ned i vedvarende fattigdom. Ulikhet går i arv. Barn av foreldre med lav utdanning gjør det dårligere på skolen enn barn av foreldre med høy utdanning, og ender i større grad opp med en løsere tilknytning til arbeidsmarkedet. Fattigdomsbekjempelse gjennom omfordelende skattesystemer og anstendig arbeid med levelønn blir viktigere enn noensinne.

Korona og Agenda 2030s prinsipp om at ingen skal utelates: Leave No One Behind (LNOB)

Da verdens land vedtok Agenda 2030 og FNs bærekraftsmål ble de også enige om at ingen skal utelates i arbeidet for å nå målene. Alle skal med, også de mest marginaliserte. Denne agendaen vil komme under ytterligere press ettersom de som allerede er svakest i utgangspunktet, rammes desto hardere av korona. Dette gjelder

Bakgrunnsartikler:

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/03/chile-debe-garantizar-salud-poblacion-carcelaria-ante-covid19/>

<https://www.amnesty.org/en/get-involved/take-action/greece-refugees-coronavirus-covid-19/>

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/03/syria-vulnerable-prisoners-should-be-released-to-prevent-spread-of-covid19/>

<https://www.amnestyusa.org/distant-but-together-responding-to-covid-19/>

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/03/russia-authorities-urged-to-protect-half-a-million-prison-population-in-face-of-covid-19/>

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/03/pakistan-must-protect-prisoners-during-covid-19-outbreak/>

<https://news.un.org/en/story/2020/03/1059602>

<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/korona-krisen-stans-i-omplussing-av-flyktninger-hellas-moria-leiren-drapen-i-havet-nrc/>

<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/ssb-statistikk-mat-korona-pandemi-befolkning/>

<https://agendamagasinet.no/debatt/barn-trygge-korona-viruset/>

<https://blogs.prio.org/2020/04/we-are-all-fragile-but-we-are-not-all-equally-fragile-humanitarian-operations-amidst-the-covid-19-pandemic/>

<https://blogs.prio.org/2020/03/how-will-the-covid-19-pandemic-reshape-refugee-and-migration-governance/>

<https://www.thenewhumanitarian.org/news/2020/04/13/mediterranean-italy-malta-migrants-coronavirus>

<https://www.aftenposten.no/verden/i/wPQaJA/afghanere-reiste-fra-et-land-i-krig-og-fattigdom-naa-roemmer-de-hjem-bort-fra-korona>

for eksempel lav-inntektsfamilier, eldre med underliggende helseproblemer, hjemløse, migranter, flyktninger og internt fordrevne rammes ekstra hardt av korona.

Dette vil føre til økt relativ ulikhet, men gjør også at det blir enda mer krevende å sikre LNOB-agendaen. Det vil kreve tiltak som er rettet spesielt mot de mest sårbare. Det kreves også økt statistikkproduksjon slik at ingen blir utelatt når konsekvensene av krisen skal kartlegges. Deling av medisinske data vil bli avgjørende.¹²

I flere land vil myndighetene neppe klare å rulle ut ordninger for sosialhjelp, mathjelp, borgerlønn, e.l. for å demme opp mot den sosiale katastrofen som vil følge de drastiske tiltakene som nå settes i gang for å dempe smittepredning. De fleste land vil slite med å ha økonomi til å finansiere en slik omfattende sosialhjelps-pakke, og selv om noen land på mirakuløst vis skulle klare å ha pengene som trengs, har de ikke infrastruktur på plass til å implementere det raskt (folk har for eksempel ikke bankkonti).¹³

Både i Norge og internasjonalt vil debatter knyttet til skatt og offentlige velferdsgoder få ny aktualitet. En ForUM-brief om likhet og ulikhet påpeker at:

De rikeste i verden betaler mindre skatt enn de har gjort på flere tiår. I noen land er utdaterte og svake skattesystemer en av de viktigste årsakene til økende ulikhet. I andre land er det den politiske viljen til å utvide skattegrunnlaget det skorter på. Resultatet er det samme: De fattige forblir fattige, mens de rike blir stadig rikere. Skatteparadiser og mangel på internasjonale reguleringsregimer er blant årsakene til at ulikhetene øker, både økonomisk, sosialt og politisk. Privatpersoner og selskaper kan gjemme unna enorme pengesummer, som kunne kommet fellesskapet til gode. I de fleste industriland er bedriftsbeskatningen blitt satt ned siden 2007, og personlige skattytere bærer en stadig større del av skattebyrden. En mer rettferdig skattepolitikk ville løse mange av verdens problemer. Oxfam har regnet ut at dersom verdens én prosent rikeste betalte bare 0,5 prosent mer skatt, ville det bringe inn nok midler til å finansiere skolegang for 262 millioner barn, og gi livreddende helsetjenester til 3,3 millioner mennesker.¹⁴

Oxfam har vist i sine rapporter at det lønner seg for selv svært fattige land å investere i gratis, universelle og offentlige helsetjenester. Denne argumentasjonen blir sentral.

Ekstra sårbare grupper

Flyktninger, migranter, internt fordrevne, asylsøkere og hjemløse: Flere land har stengt grensene, noe som utgjør et effektivt hinder for retten til å søke asyl. De som kan, har i mange tilfeller måttet returnere til hjemlandet fordi de har mistet livsoppholdet sitt.

De som bor i leire eller uformelle bosettinger og slumområder, lider under dårlige sanitærforhold, ekstrem befolkningstetthet og dårlige utbygde tjenester i flyktning-leire, uformelle bosettinger og slumområder fører til både mer smitte og dårligere behandling – hvis behandling i det hele tatt. Mange av migrantene er papirløse og får dermed ikke tilgang til helsetjenester. I tillegg

risikerer flyktninger, migranter og andre svake grupper å bli uthengt som syndebukker, blant annet gjennom rene desinformasjonskampanjer.

Fanger: Flere land har innført lover som innskrenker ytringsfriheten og muligheten folk har til å organisere seg og delta i fredelig protest. Det foregår omfattende forfølgelser, kriminalisering og drap på miljø- og menneskerettighetsforsvarere.¹⁵ På den måten øker den politiske ulikheten og sivilsamfunnets stemme blir forsøkt kneblet, samtidig som deltakelsen og mobiliseringen fra organisasjoner og befolkningen som helhet øker. Fengslene er en kilde til bekymring – både som steder der smitte kan spre seg raskt, og som kilde til opprør og sosial uro.

Urbefolkning og isolerte befolkningsgrupper: Hele befolkningsgrupper kan bli utryddet. I Brasil alene bor 800 000 urfolk, og flere er kjent for å leve isolert. Dermed er de også svært utsatt for fremmede sykdommer.¹⁶

Barn og ungdom: I 2020 utviklet ForUM mye politikkangående barn og ungdommers rettigheter.¹⁷ I briefen om anstendig arbeidsliv heter det at:

Yngre arbeidstakere sliter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet i mange land, også de som har relevant utdanning. I tillegg er dobbelt så mange unge som eldre i midlertidige ansettelser. De ser seg ofte nødt til å godta dårlig lønn og usikkert arbeid, og de opplever oftere å bli manipulert og utnyttet seksuelt.¹⁸

Den økte arbeidsledigheten som resultat av korona vil særlig ramme den yngre delen av befolkningen, og spesielt de som er uuddannede, arbeidsløse og fra lavere

sosiale lag. Yngre arbeidstakere sees gjerne som mindre pålitelige enn eldre kolleger. De sliter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet i mange land, selv med relevant utdanning. I trange arbeidsmarkeder foretrekkes ofte arbeidere som allerede har en viss erfaring og et etablert nettverk.

I ForUMs årsrapport for 2019 kan du lese at:

ForUM har bedt regjeringen om å ha inkludering og jobbskaping for unge som et uttalt mål i utviklingspolitikken og statsbudsjettet. Styrking av fagforeninger kombinert med økt rom for fagforeninger og kvinne-, barne- og ungdomsengasjement er en naturlig del av både politisk og økonomisk støtte til sivilsamfunnet. Gode lærlingordninger og universell og gratis tilgang til kvalitetsutdanning er avgjørende for å sikre at ungdom er godt rustet til møtet med arbeidslivet.¹⁹

I 2019 lanserte regjeringen sin handlingsplan for bærekraftige matsystemer. ForUM ba regjeringen om å sikre at handlingsplanen for bærekraftige matsystemer må inneholde en substansiell satsing på jordbruk, organisering av bønder, og anstendig arbeid.²⁰ Videre har ForUM etterlyst konkrete tiltak for å gi unge anstendig arbeid, og si noe om hvordan man kan gi oppstartsmuligheter for unge gründere. Koronakrisen har allerede begynt å presse frem en debatt om produksjon av og handel med mat, som er en viktig del av ethvert matsystem.

Matsystemene er en viktig brikke for å forhindre sult og skape anstendig arbeid. Det blir derfor svært viktig å følge med på hvordan regjeringen går fram for å implementere denne planen i etterdønningene av korona.

Oxfam mener at kampen mot fattigdom kan bli satt 10-30 år tilbake i tid som et resultat av korona. Foto: Ignacio Ferre Peréz

Oversikt: Koronakrisens påvirkning på FNs 17 bærekraftsmål

Følgende er en oversikt over hvordan koronakrisen påvirker aspekter ved alle FNs 17 bærekraftsmål. En bredere og dypere undersøkelse av alle konsekvenser for alle bærekraftsmål vil kreve mer tid. Tabellen er altså et utgangspunkt for videre undersøkelser og diskusjoner om koronakrisens påvirkning på bærekraftsmålene og ikke et punktum. Tabellen baserer seg på nyhetssøk fra 20. januar til 14. april 2020.

SDG 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

- Oxfam anslår at en halv milliard mennesker kan bli skjøvet ut i fattigdom som resultat av korona. Videre mener de at kampen mot fattigdom kan bli satt 10-30 år tilbake i tid.
- En ting er at fattige land ikke nødvendigvis har økonomi til å rulle ut ordninger for sosialhjelp, mathjelp eller borgerlønn – en annen ting er at de ikke har infrastruktur til å implementere raskt nok (folk har for eksempel ikke bankkonti). Det vil si at både relativ og absolutt fattigdom ligger an til å øke.

Kilder:

<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/matman-gel-kan-bli-konsekvensen-av-korona-tiltak/>
<https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620976/mb-dignity%20not%20destitution-an-economic-rescue-plan-for-all-090420-en.pdf>
<https://www.oxfam.org/en/press-releases/half-billion-people-could-be-pushed-poverty-coronavirus-warns-oxfam>

SDG 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk Mindre tilgang til mat på grunn av endrede handelsmønstre og restriksjoner på bevegelse

- Mindre tilgang til mat fordi folk ikke lenger har råd til å kjøpe den – særlig de som lever fra hånd til munn og dag til dag.
- Mindre jord i produktiv bruk på grunn av sykdom
- Svekket ernæring fordi barn ikke lenger får tilgang til skolemat
- Dyrere mat

Kilder:

<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/matman-gel-kan-bli-konsekvensen-av-korona-tiltak/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/skolemat-koronakrisen-verdens-matvareprogram/>
<https://www.thenewhumanitarian.org/interview/2020/04/08/global-coronavirus-malnutrition>
<https://www.thenewhumanitarian.org/news/2020/04/07/afghanistan-food-insecurity-coronavirus>

SDG 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

- Økt dødelighet på grunn av korona
- Økt dødelighet på grunn av andre sykdomer etter hvert som helsesystemer bryter sammen
- Forverret mental helse relatert til ensomhet og økt vold i hjemmene
- Mobilitetskriser – mangel på medisiner og medisinsk utstyr
- Økt helseulikhet dersom det blir tatt patent på medisiner, vaksiner og tester
- Omfattende senskader i form av traumer og depersjon
- Helsesystemer kneler
- Færre blir vaksinert mot polio, meslinger og kolera.

Kilder:

<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/leger-uten-grenser-advare-mot-profittjakt-pa-livsviktige-medisiner/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/ulstein-bekymret/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/uventet-effekt-av-korona-pandemien-kondom-mangel-malaysia-stenger-fabrikk/>
<https://www.thenewhumanitarian.org/news/2020/04/10/women-healthcare-coronavirus>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/koronasmitte-flyktninger-msf-bekymret-for-rekruttering/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/nodrespirator-mads-gilbert-koronakrisen-norad/>
<https://agendamagasin.no/kommentarer/fem-konsekvenser-koronakrisen/>
<https://www.thenewhumanitarian.org/news/2020/04/09/coronavirus-humanitarian-aid-response>

SDG 4: “Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle”

- Over 100 land har stengt skolene, og 850 millioner barn og unge kan ha fått avbrutt utdanningen helt eller delvis.
- Svekket læring, og de mest sårbare faller varig utenfor.
- Nye undervisningsformer kan føre til teknologiske sprang.

SDG 5: Oppnå likestilling og styrke jenter og kvinners stilling

- Økt vold i hjemmet som resultat av økt isolasjon - kvinner og barn mest sårbare.
- Mindre tilgang til prevensjon, abort og andre tjenester knyttet til seksuell og reproduktiv helse
- Redusert produksjon og eksport av kondomer og prevensjonsmidler vanskeliggjør tilgang.
- Kvinner er overrepresentert i utsatte yrker i helsesektoren.
- Kvinner har en større andel av omsorgsarbeidet blir følgelig ekstra hardt belastet når skoler og helsetjenester stenges .

Kilder:

- <https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/edtech-stengte-skoler-korona-fjernundervisning/>
- <https://www.bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/forum-covid-19-rammer-kvinner-og-jenter-hardt-lindstad/>
- <https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/korona-flest-menn-smittes-men-kvinner-rammes-hardest-norad/>
- https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf
- <https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/uventet-effekt-av-korona-pandemien-kondom-mangel-malaysia-stenger-fabrikk/>
- <https://www.fokuskvinner.no/aktuelt/saker/hvordan-paavirker-covid-19-kvinner-rettigheter-i-verden-oppdateringer-her/>
- <https://www.thenewhumanitarian.org/news/2020/04/10/women-healthcare-coronavirus>

SDG 6: Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

- Konsekvensen av å mangle vann og sanitær forsterker koronakrisen og har direkte og ødeleggende konsekvenser for SDG 3.

SDG 7: Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle

- Krisen får oljeprisen til å stupe og kan bli en driver for økte investeringer i grønn energi.
- På den annen side kan lavere priser føre til mindre effektiv utnyttelse av oljen – at man sløser.

Kilder:

- <https://www.nytimes.com/2020/03/06/climate/covid-19-climate-change.html>

SDG 8: Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

- Redusert produksjon, redusert etterspørsel og redusert mobilitet endrer tilgang til arbeidskraft og vil påvirke faglige rettigheter.
- Reiserestriksjoner, stengte grenser og andre karantenetiltak gjør at mange arbeidere ikke kommer seg til arbeidsplassen, noe som rammer ekstra hardt for de med uformell eller korttidsbasert tilknytning til arbeidslivet.
- Mange banker står i fare for å gå konkurs. Dette kan vanskeliggjøre tilgang til lån for blant annet små og mellomstore bedrifter – noe som igjen kan forsterke arbeidsledighet og fattigdom.
- SMBer spiller en viktig rolle i matsystemene. SMBer mer sårbare enn store bedrifter. Samtidig vet vi at småskala jordbruk gir høyere sysselsetting.
- Stengte grenser rammer eksport av jordbruksprodukter, inkludert blomster og khat.
- Ledigheten kan spesielt ramme ungdom og eldre arbeidstagere.
- Nye næringer utvikles som resultat av av korona-relatert innovasjon (se også SDG 9).

Kilder:

- https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf
- <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/03/qatar-migrant-workers-in-labour-camps-at-grave-risk-amid-covid19-crisis/>
- <https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/norfund-behov-for-en-annerledes-nodhjelpsoperasjon/>
- <https://www.bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/utsyn-benjamin-om-korona-og-smabonder/>
- <https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/afrikas-blomsternaring-ratner-pa-rot-korona-pandemi-roser-mester-gronn/>
- <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620976/mb-dignity%20not%20destitution-an-economic-rescue-plan-for-all-090420-en.pdf>

SDG 9: Bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon

- Manglende infrastruktur kan gjøre det vanskelig for regjeringer å nå alle med krisetiltak.
- Teknologiske verktøy kan omfatte mobilsporing, droneovervåkning, innsamling av biometriske data, osv.
- Innovasjon blir viktig både for å dra økonomien i gang på en bærekraftig måte og kartlegge helsedata og konsekvenser av korona. Korona kan aksellerere teknologisk utvikling. Samtidig byr dette på vesentlige utfordringer knyttet til personvern og politiske rettigheter.

Kilder:

- <https://agendamagasinet.no/kommentarer/bekjempe-pandemi-finnes-app/>

<https://www.ft.com/content/19d90308-6858-11ea-a3c9-1fe6fedcca75?fbclid=IwAR1bgvnnf25Sww-Q3Kd6xKwSF3WSCyMBu-12VNauXT3tqtKITSxFOXHBxNUk>
<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/matman-gel-kan-bli-konsekvensen-av-korona-tiltak/>
<https://blogs.prio.org/2020/04/we-are-all-fragile-but-we-are-not-all-equally-fragile-humanitarian-operations-amidst-the-covid-19-pandemic/>
<https://blogs.prio.org/2020/04/corona-apps-where-are-we-headed/>
<https://www.klassekampen.no/article/20200402/ARTICLE/200409994>
<https://www.economist.com/leaders/2020/04/04/big-techs-covid-19-opportunity>

SDG 10: Redusere ulikhet i og mellom land

- Krisepakken har ulik fordelingsprofil og kan i verste fall bidra til å sementere eller forsterke allerede eksisterende ulikhet. I realiteten er hjelpe-pakkene overføringer mellom grupper i samfunnet, og de som har store verdier å beskytte, mottar mye mer av krisetiltakene.
- Kampen mot fattigdom settes flere tiår tilbake i tid, noe som vil medføre økt ulikhet i og mellom land.
- Kampen om utstyr på det globale markedet kan resultere i at utviklingsland havner bakerst i køen. Dette forsterker ulikhet mellom land
- Land som ikke er fulle demokratier eller fulle diktaturer, men har elementer av demokrati som sameksisterer med autoritære trekk er spesielt sårbare for sammenbrudd. Det kan bety økt ulikhet mellom land.
- Land som har ressurser til å rulle ut krisepakker og i utgangspunktet har god økonomi er bedre rustet til å klare seg gjennom krisen. Dette vil forsterke ulikhet mellom land.
- Både i Norge og internasjonalt vil debatter knyttet til skatt og offentlige velferdsgoder få ny aktualitet. Oxfam har vist i sine rapporter at det lønner seg for selv svært fattige land å investere i gratis, universelle og offentlige helsetjenester. Denne argumentasjonen blir sentral.

Kilder:

<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/nodrespirator-mads-gilbert-koronakrisen-norad/>
<https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620976/mb-dignity%20not%20destitution-an-economic-rescue-plan-for-all-090420-en.pdf>
<https://www.klassekampen.no/article/20200323/ARTICLE/200329988>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/leger-uten-grenser-advarer-mot-profitjakt-pa-livsviktige-medisiner/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/det-vil-bli-blodig/>
<http://www.forumfor.no/assets/docs/SDG10-ulikhet-webfil-juni-2019.pdf>

SDG 11: Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige

- Trangboddhet og store slumområder gjør byene ekstra utsatt for smittespredning.
- Fattige byer i Latin-Amerika, Afrika og Sør-Asia ligger an til å bli hardest rammet.
- Bistand i byer vil kreve sterkere fokus på samarbeid

framfor tjenesteleveranser – det kan by på utfordringer når de som faktisk implementerer kan være kriminelle nettverk og væpnede grupperinger.

Kilder:

https://www.thenewhumanitarian.org/interview/2020/04/01/coronavirus-cities-urban-poor?utm_source=newsletter&utm_medium=newsletter&utm_campaign=weekendread&utm_source=The+New+Humanitarian&utm_campaign=e6897982a7-EMAIL_CAMPAIGN_2020_03_27_Weekly_COPY_01&utm

SDG 12: Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

- Små og mellomstore bedrifter (SMBer) spiller en viktig rolle i matsystemene. SMBer er mer sårbare enn store bedrifter. Det kan få konsekvenser for muligheten til å drive fram et nedskalert, mer mangfoldig og mindre globalisert landbruk – som gir en mer bærekraftig produksjon.
- Dette kan være et godt tidspunkt for å reflektere rundt hva som egentlig er viktig, hva vi egentlig trenger, osv. Men strukturelle endringer må til for at personlige vaner skal endres over tid. Umiddelbart redusert forbruk, men folk kan også søke tilflukt i «trøsteshopping»

Kilder:

<https://www.bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/utsyn-benjamin-om-korona-og-smabonder/>
<https://www.nytimes.com/2020/03/27/opinion/sunday/coronavirus-climate-change.html>
<https://agendamagasinet.no/debatt/hap-i-koronaens-tid/>

SDG 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

- Redusert reising og hjemmekarantene har allerede ført til utslippskutt og økt luftkvalitet i byene, men dette er ikke nødvendigvis varig.
- Varig endrede reisemønstre kan bidra til utslippskutt.
- Det kan bli lettere å argumentere for grønne investeringer. Samtidig kan det fort få et overslag fordi folk er redde for arbeidsplassene sine og velferdsstaten. De veivalgene som nå tas for å gjenreise økonomien vil ha langsiktige konsekvenser for framtidige utslipp – kortsiktige oppstartspakker kan føre til økte utslipp på sikt.
- Økonomisk nedgang kan gjøre det vanskelig å sikre finansiering av prosjekter for utvikling av fornybar energi.
- Lav oljepris kan også føre til mindre effektiv bruk av oljen.
- Det kan bli vanskeligere å få finansiering til klimaforskning.
- Internasjonale klimaforhandlinger og toppmøter er satt på hold.
- Det er uklart hvordan Korona vil påvirke politisk vilje til klimainnsats.
- Lønnsomme og produktive offentlige investeringer kan

gi økt etterspørsel og kick-starte den grønne omstillingen.

- Det kan bli vanskeligere å få gjennomslag for klimaavgifter.

Kilder:

<https://www.nytimes.com/2020/03/27/opinion/sunday/coronavirus-climate-change.html>
<https://www.nytimes.com/2020/03/06/climate/covid-19-climate-change.html>
<https://agendamagasinet.no/kommentarer/ma-sparekniven-korona/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/alvorlig-gale-debatten-rundt-vindkraft/>
<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/coronavirus-outbreak-part-climate-change-emergency-200325135058077.html>

SDG 14: Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

- Internasjonale forhandlinger og toppmøter er satt på hold.

SDG 15: Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

- Økt forståelse for konsekvensene av ulovlig handel med ville dyr kan medføre strengere reguleringer og styrkede tiltak mot miljøkriminalitet.

Kilder:

<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/korona-krise-styrker-rettslig-offensiv-mot-handel-med-ville-dyr/>

SDG 16: Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer

- Økt vold i hjemmene som følge av isolasjon, kvinner og barn særlig utsatte.
- Økt politisk ustabilitet, vold og sosial uro kan bidra til å gjøre det vanskeligere å bekjempe epidemien.
- Tilliten til stater, innenfor stater og til internasjonale institusjoner svekkes på grunn av myndigheters manglende handlekraft og/eller feilinformasjon (enten på grunn av manglende kunnskaper eller bevisst feilinformasjon, for eksempel for å peke ut syndebukker).
- Krisen kan tvinge fram enkle løsninger på komplekse problemer – fører til polarisert debatt, akselerert framvekst av høyrepopulistiske og voldelige grupperinger samt stigmatisering av svake grupper.
- Langsiktig undergraving av politiske og sosiale rettigheter kan komme som følge av unntakstilstand, unntakslover eller andre ekstraordinære tiltak.
- Det formelle arbeidet med pågående fredsprosesser

blir vanskelig, og korona kan komplisere ytterligere. Samtidig ser vi at flere opprørsbevegelser har inngått våpenhviler og indikert vilje til samarbeid. Spørsmålet blir da hva som skjer når internasjonale organisasjoner må samarbeide med kriminelle nettverk eller organisasjoner som står på nasjonale og/eller internasjonale terrorlister.

- Valg blir utsatt
- Teknologiske framskritt kan true personvernet og undergrave politiske rettigheter.

Kilder:

<https://www.bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/fn-sikkerhetsradet-famler-i-koronakrisen-gravdal/>
<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/korona-flest-menn-smittes-men-kvinner-rammes-hardest-norad/>
<https://www.nupi.no/Nyheter/Kronikk-En-pandemi-kan-faa-store-politiske-konsekvenser>
<https://www.nupi.no/Nyheter/Blir-koronakrisen-doedsstoet-et-for-den-liberale-verdensorden>
<https://www.amnesty.org/download/Documents/EU-R2720462020ENGLISH.PDF>
<https://agendamagasinet.no/kommentarer/fem-konsekvenser-korona-krise/>
<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/04/philippines-president-duterte-shoot-to-kill-order-pandemic/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/korona-covid-19-truer-krigsherjede-syria/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/afghanistan-korona-stanser-utviklingsarbeid/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/kjemper-mot-korona-rykter-og-feilinformasjon/>
<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/utsyn-tomm-kris-tiansen-om-afrikas-sterke-menn/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/trump-gjentok-kritikken-av-who/>
<https://www.bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/fn-sikkerhetsradet-famler-i-koronakrisen-gravdal/>
<https://www.nytimes.com/2020/03/05/business/coronavirus-globalism.html?action=click&module=RelatedLinks&pgtype=Article>
<https://agendamagasinet.no/debatt/i-skyggen-av-korona/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/nekter-a-gi-anonyme-mobildata-dersom-redde-menneskeliv/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/global-krise-globaliseringskrise-re-nasjonalisering/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/suverenitet-og-overnasjonalitet/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/det-vil-bli-blodig/>
<https://blogs.prio.org/2020/04/corona-apps-where-are-we-headed/>
<https://www.dn.no/innlegg/koronaviruset/russland/kina/innlegg-vi-risikerer-en-alvorlig-informasjons-og-tillitskrise/2-1-776647>
<https://www.ft.com/content/19d90308-6858-11ea-a3c9-1fe6fedc8a75?fbclid=IwAR1bgvnnf25Sww-Q3Kd6xKwSF3WSCyMBu-12VNaUXT3tqtKITSxFOXHBxNUK>
<https://blogs.prio.org/2020/04/corona-apps-where-are-we-headed/>

SDG 17: Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

- Det er fare for økt høyrenasjonalisme og isolasjon, men ikke nødvendigvis.
- Både mulighet og vilje til bistand, kan svekkes men ikke nødvendigvis. I Norge ligger bistandsprosessen fast, men totalbeløpet vil kunne gå ned som konsekvens av redusert brutto nasjonalinntekt. Svekket krone gir også mindre for pengene i felt.
- Det er fare for at FN-byråkrati gjør det vanskelig å få tilgang til midler.
- Økt arbeidsledighet, nedgang i råvarepriser og koronakrisen kan føre til reduserte skatteinntekter. Det

kan igjen bidra til økt bistandsavhengighet, samtidig som donorlandenes evne – og kanskje også vilje – blir svekket. Dette kan igjen føre til redusert offentlig pengebruk på helse, utdanning og infrastruktur.

- Endrede mobilitetsmønstre tvinger fram nye arbeidsmetoder og kan bety teknologiske sprang ved at nye verktøy utvikles og tas i bruk. Det er imidlertid viktig å sikre størst mulig bruk av åpne kildekoder og at teknologien blir åpen og tilgjengelig. En nedsida av dette er at åpenhet også kan være et sikkerhetsproblem og øke farene for hacking.
- Mange av landene som søker hjelp fra IMF er nedsyltet i gjeld. Det vanlige låneprogrammet, med de vanlige betingelsene kan virke mot sin hensikt. Det krever nytenkning.
- Teknologi-giganter som Zoom, Amazon, Facebook, Microsoft og lignende er de store vinnerne av teknologi-krisen – det blir desto viktigere å styrke nasjonal kontroll, regulere og skattlegge disse selskapene.
- Det kan komme en diskusjon om sammenhengen mellom det humanitære og det langsiktige arbeidet.
- Det vil komme en ny debatt om staten, nasjonalstaten og internasjonalt samarbeid. Det vil med all sannsynlighet også komme en ny handelsdebatt.

Kilder:

<https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/redd-barna-frykter-koronafond-drukner-i-fn-byrakrati/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/global-krise-globaliseringskrise-re-nasjonalisering/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/i-skyggen-av-korona/>
<https://www.ft.com/content/19d90308-6858-11ea-a3c9-1fe6fedcca75?fbclid=IwAR1bgvnnf25Swv-Q3Kd6xKwSF3WSCyMBu-12VNaUXT3tqtKITSxFOXHBxNUk>
<https://www.nupi.no/Nyheter/Kronikk-En-pandemi-kan-faa-store-politiske-konsekvenser>
<https://www.nupi.no/Nyheter/Blir-koronakrisen-doedsstoet-for-den-liberale-verdensorden>
<https://www.nytimes.com/2020/03/05/business/coronavirus-globalism.html?action=click&module=RelatedLinks&pgtype=Article>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/dag-inge-ulstein-og-ine-eriksen-soreide-om-korona-krise-og-norsk-bistand/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/imf-slug-fattige-land-ma-slippe-nedbetaling-av-gjeld/>
<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/norsk-teknologi-kan-overvake-og-begrense-korona-utbruddet/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/norad-fjerner-egenandelskrav/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/ecuadors-visepresident-beklager-lik-i-gatene/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/koronasmitte-i-latin-amerika-ecuador-hardt-rammet-lise-josefsen-hermann/>
<https://agendamagasinet.no/kommentarer/fem-konsekvenser-korona-krisen/>
<https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/ssb-statistikk-mat-korona-pandemi-befolkning/>
<https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/trump-gjentok-kritikken-av-who/>
<https://agendamagasinet.no/kommentarer/fem-konsekvenser-korona-krisen/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/suverenitet-og-overnasjonalitet/>
<https://agendamagasinet.no/debatt/nekter-a-gi-anonyme-mobildata-dersom-redde-menneskeliv/>
<https://www.economist.com/leaders/2020/04/04/big-techs-covid-19-opportunity>
<https://agendamagasinet.no/debatt/apne-data-vaere-helt-avgjorende-faktor/>
<https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620976/mb-dignity%20not%20destitution-an-economic-rescue-plan-for-all-090420-en.pdf>
<https://www.klassekampen.no/article/20200404/ARTICLE/200409982>

Sluttnoter

- ¹ Yuval Noah Harari, "The world after coronavirus", Financial Times, 20. mars 2020, <https://www.ft.com/content/19d90308-6858-11ea-a3c9-1fe6fedcca75>
- ² Harari, "The world after..."
- ³ Se "Korona og menneskerettigheter", Amnesty, <https://amnesty.no/korona-og-menneskerettigheter>
- ⁴ "COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses", ILO Monitor 1st Edition, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/dgreports/-/dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf
- ⁵ "Fred og demokrati som forutsetning for bærekraft," ForUM Innspill 5/6 2019, http://www.forumfor.no/assets/docs/FORUM_brief_Fred-og-rettferdighet_web.pdf
- ⁶ Andrew Gully, "Coronavirus in the city: A Q&A on the catastrophe confronting the urban poor", The New Humanitarian, 1. April 2020, https://www.thenewhumanitarian.org/interview/2020/04/01/coronavirus-cities-urban-poor?utm_source=newsletter&utm_medium=newsletter&utm_campaign=weekendread&utm_source=The+New+Humanitarian&utm_campaign=e6897982a7-EMAIL_CAMPAIGN_2020_03_27_Weekly_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_d842d98289-e6897982a7-75574245
- ⁷ "Fred og demokrati som forutsetning..."
- ⁸ "Fred og demokrati som forutsetning..."
- ⁹ "Skatt og velferd mot ulikhet", ForUM innspill 4/6 2019, <http://www.forumfor.no/assets/docs/SDG10-ulikhet-webfil-juni-2019.pdf>
- ¹⁰ "Fred og demokrati som forutsetning..."
- ¹¹ "Half a billion people could be pushed into poverty by coronavirus, warns Oxfam," Oxfam, 9. april 2020, <https://www.oxfam.org/en/press-releases/half-billion-people-could-be-pushed-poverty-coronavirus-warns-oxfam>
- ¹² Leo Valen, "Åpne data kan være en helt avgjørende faktor," Agenda Magasin, 1. april 2020, <https://agendamagasin.no/debatt/apne-data-vaere-helt-avgjorende-faktor/>
- ¹³ Ingrid Schärer Østhus, "Matmangel kan bli konsekvensen av korona-tiltak, Bistandsaktuelt, 6. april 2020, <https://bistandsaktuelt.no/arkiv-kommentarer/2020/matmangel-kan-bli-konsekvens-av-korona-tiltak/>
- ¹⁴ Skatt og velferd mot ulikhet, ForUM brief 4/6, <http://www.forumfor.no/assets/docs/SDG10-ulikhet-webfil-juni-2019.pdf>
- ¹⁵ Skatt og velferd mot ulikhet, ForUM brief 4/6, <http://www.forumfor.no/assets/docs/SDG10-ulikhet-webfil-juni-2019.pdf>
- ¹⁶ Antropolog om korona-smitte: - Vil kunne utrydde hele urfolksgupper, Bistandsaktuelt, 14. april 2020, <https://bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/ecuador-amazonas-korona-virus-covid-19-truer-urfolk/>
- ¹⁷ "Korona og menneskerettigheter"
- ¹⁸ "Ungdom er nøkkelen", ForUM innspill 3/6, 2019, <http://www.forumfor.no/nyheter/2019/innspill-3-6-ungdom-er-n%C3%B8kkelen>
- ¹⁹ Årsmelding 2019, Forum for utvikling og miljø
- ²⁰ Catharina Bu, "Notat: Bærekraftige matsystemer i klimaendringenes tid - Hva skal være Norges bidrag i kampen mot sult?", ForUM og Agenda 2020, Agenda Notat 1 2020, http://www.forumfor.no/assets/docs/B%C3%A6rekraftige-matsystemer-i-klimaendringenes-tid_ENDELIG_AGENDA-2020.pdf